

Средоје ЛАЛИЋ

СРБИ – ШТАБ-ОФИЦИРИ И ГЕНЕРАЛИ У РУСКОЈ ВОЈСЦИ
У 18. ВЕКУ

У свом «Извештају сабраном из разних аутора...»¹ Симеон Пишчевић је, при крају свога рукописа који има 104 листа, дао и списак Срба-официра у руској војсци током, готово целог, XVIII века. Пишчевић је у тај списак укључио само оне Србе који су, по оновременој терминологији, имали неки од чинова генерала (генерал-мајор или генерал-поручник) и «штаб-официра» (секунд-мајора, премијер-мајора, потпуковника, пуковника и бригадира). «Обер-официри» (сержанти, поручници и капетани) и «унтер-официри» (капрали, рот-мистри, кварталер-мистри и вах-мистри) нису наведени у списку.

Списак садржи 98 имена са податком о чину, вероватно највишем, који је свако од њих достигао. Двојица од њих 98 нису били официри (Сава и Јефим Владисављевић), тако да се у списку налази укупно 96 генерала и официра, односно 25 генерала и 71 «штаб-официр».

Пишчевићев списак Срба приредила је путем непосредне анализе Пишчевићевог рукописа, и објавила, у новије време, Мирјана Д. Стефановић.²

Седамдесетак година раније, Пишчевићев списак преузео је и објавио др Мита Костић у својој књизи о насељима Срба у Русији,³ али му је као извор, вероватно, послужила штампана верзија Пишчевићевог дела кога је за штампу приредио Нил Попов.⁴

¹ Потпуни наслов, у преводу на српски језик, гласи: «Извештај сабран из разних аутора и сведен у историју преводом на словенски језик, о народу словенском, Илирији, Србији, и свим тој српској нацији негдашњим кнезовима, краљевима, царевима и деспотима, такође нека објашњења о Грчкој, Турској и о давно бившем угарском бунту, а напоследку о изласку српског народа у Русију, сачињен генералмајором Симеоном Пишчевићем, његовим сопственим трудом и руком, започет пре неколико година, окончан 1795. године. I део». Архив САНУ, Београд, сигн. 9238. Библиотека Матице српске, сигн. МК, инв. бр. МФ 217.

² Списак је објављен у чланку Мирјане Д. Стефановић «Симеон Пишчевић – грађа за историју српске књижевности». Даница – српски народни илустровани календар за годину 1995. Вукова задужбина, Београд, 1995.

³ Костић, др Мита: *Српска насеља у Русији – Нова Србија и Славеносрбија*. Српски етнографски зборник, књига XXVI. Изд. Српска краљевска академија, Београд, 1923.

⁴ Вестник Европи, Санкт-Петербург, 1870.

Милош Црњански се несумњиво користио списком из Костићеве књиге кад је, на последњим страницама «Сеоба II», истина у скраћеном обиму а са својим допунама, навео имена Срба официра.

Упоредивањем са изворним Пишчевићевим списком, и код М. Костића и код М. Стефановић, уочене су мање грешке у транскрипцији појединих имена (на пример, код Костића: уместо Ранковић, треба Рајковић,⁵ или код М. Стефановић: уместо Лабош, треба Лалош).

Током истраживања архивских докумената у архивима Москве и Кијева, наишао сам на веома бројне документе који потврђују ваљаност Пишчевићевог списка – кад је реч о Србима које је он навео у свом писку. Међутим, изворни архивски документи открили су веома важну мањкавост Пишчевићевог списка – знатан број Срба, високих официра, у њему није наведен. Интегрисањем података из Пишчевићевог списка, са подацима до којих сам дошао коришћењем архивских и штампаних извора – настао је нови списак Срба генерала и штаб-официра, у коме је наведено нових 56 имена, а њихов укупан број износи 152.

Главни извор за допуну података о официрима на Пишчевићевом списку или о Србима који нису били на Пишчевићевом списку, био је архивски фонд «Хусарски одсек Канцеларије Војне колегије» («Гусарское повитье Канцелярий Военной коллегии» - архивски фонд № 10) у Централном државном војно-историјском архиву СССР у Москви (сада: Российский государственный военно-исторический архив, Москва).⁶ Занимљиво је да у штампаним радовима српских или иностраних аутора о овој тематици, нисам наилазио упућивања на документе овог веома богато и добро сачуваног архивског фонда.

Други примарни извор података био је архивски фонд «Славјаносербска комисија» (архивски фонд № 1413) у Централниј државниј историчниј архиву Украјини у Кијеву.⁷

⁵ Прегледајући на хиљаде листова архивских докумената, нисам наишао ни на једног Србина са презименом Ранковић, него са презименом Рајковић. Види и: Лалић, Средоје: *Архивска грађа о нашој земљи у архивима и другим установама СССР*. Изд. Заједница архива Војводине, Сремски Карловци, 1972. На страници 106 забележен је Рајковић Симеон који је 1753. дошао из Цесарије у Русију, у Шевићев пук, и унапређен у чин поручника.

⁶ Припада групи архивских фондова који су настали у оквиру Војне колегије (постојала од 1717. до 1802) која се делила на «експедиције» (одељења) и «повитја» (одсеке). Хусарски одсек Канцеларије Војне колегије, судећи по грађи која се односи на период 1723–1793, бавио се војним аспектима оснивања, устројства и ангажовања хусарских (коњичких) пукова. Према «водичу» тога Архива, архивски фонд садржи укупно 4.749 архивских јединица. Током истраживања грађе тога фонда, прегледао сам укупно 90 укоричених свезака докумената, са око тридесет хиљада листова. Микрофилмована је само једна свеска (№ 73, по «опису» 2/109) која садржи документе из 1752–1754. године (око 580 страница). Микрофилм се чува у Архиву Војводине у Новом Саду (сигн. МФ ролне 233).

⁷ Славјаносербска комисија образована је 1753. године са задатком да се бави распо­ређивањем досељених Срба, снабдевањем и издржавањем новосрбских и славеносрпских пукова и унутрашњим уређењем Нове Србије и Славеносрбије. Била је подређена

Штета је што, изгледа, нико од домаћих архивиста и историчара није истраживао архивски фонд «Ландмилицкое повыте Канцелярии Военной коллегии» (архивски фонд № 14, Росијски државни воено-исторически архив, Москва). Документи овог архивског фонда бацили би прилично светла на слабо познату историјску судбину «старог» Српског хусарског пука током његовог неуобичајено дугог, вишедеценијског постојања (од 1727), па и на судбину Срба официра који су у њему службовали (све до 90-их година XVIII века).

Од публикованих дела послужио сам се *Мемоарима Симеона Пишчевића*⁸ и мултиграфисаним делом Н. П. Василенко: *Насељавање јужне Украјине половином XVIII столећа (1734–1775)*.⁹ За Пишчевићеве Мемоаре определио сам се зато што сам се уверио, консултујући многобројне архивске документе из тога времена, у веродостојност свих факата које је он у својим списима наводио. За дело Н. П. Полонске определио сам се пак стога што је настало изразито великим ослањањем на примарне архивске изворе.

Податке о извесном броју официра у Пишчевићевом списку нисам могао потврдити сигнатурама архивских докумената које сам наводио. Ипак сам уверен да су његови наводи о тим официрима тачни. Темељније истраживање докумената наведених архивских фондова сигурно би их потврдило.

Сигнатуре многих забележених докумената о појединим официрима нисам наводио у списку који у наставку следи, него тек само онолико колико је неопходно за потврду да су ти официри постојали и да су били у том чину. Навођење докумената о њима док су били у чиновима обер- и унтер-официра, у потпуности сам изоставио.

Ради сажимања текста употребљене су скраћенице¹⁰ за означавање извора који су послужили за израду обједињеног списка Срба – штаб-официра и генерала.

Сенату и Војној колегији. Укинута је успостављањем Новоросијске губерније, 1764. године. Документи су укоричени у 52 свеске које имају од четрдесет до око хиљаду листова. Снимања или копирања докумената на основу већ спроведених истраживања, још није било.

⁸ Изворни наслов овог дела гласи: «Известија о жизни и похождениях Симеона Пишчевича, сына Степанова». Почевши од 1961. године, до сада су на српском језику штампана четири издања његових мемоара.

⁹ Полоньска-Василенко, Наталија: «Заселення південної України в половині 18 ст. (1734–1775)». I и II том. Изд. Український Вільний Університет, Мюнхен, 1960. /Умножено, на украјинском језику/.

¹⁰ С к р а ћ е н и ц е:

ИСП = *Известие.....Симеона Пишчевића.*

МСП = *Мемоари Симеона Пишчевића.*

НПВ = Наталија Полонска-Василенко (број тома, и број странице).

ГП = Архивски фонд «Гусарское повите...», са бројем «Описа» (нека врста деловодника) и бројем Е. х. (јединице чувања у оквиру тог «Описа»).

ССК = Архивски фонд «Славјаносербска комисија» (са бројем свеске у оквиру архивског фонда).

ОЖК = Описаније живота мога.

МКИ = Мита Костић: *Историја Нове Србије и Славеносрбије.*

1. АДАБАША, НИКОЛАЈ, Стефановић – пуковник
Слободски хусарски пук, 1757 (НПВ, I, 163; ГП, Оп. 2/109, Е. х. 41).
2. АДАБАША, СТАНЧУЛ – секунд-мајор
Шевићев или Прерадовићев хусарски пук, 1763 (ССК, Е. х. 29).
3. АДАБАША, ФЕДОР – секунд-мајор
Шевићев или Прерадовићев хусарски пук, 1761–1763 (ССК, Е. х. 29).
Молдавски пук, 1777 (ГП. Оп. 1/74, Е. х. 218, део 2).
- * АДАБАША – пуковник
Дњепровски хусарски пук, 1772 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221; НПВ, II, 61).
4. АЛБАНЕЗ, ИВАН – мајор
Српски хусарски пук, 1731 (Полное собрание законов Российской империи, 6062).
5. БАЈКОВИЋ, МАРКО – секунд-мајор
Српски хусарски пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
6. БОГДАНОВ, ГЕОРГИЈЕ, Михаиловић – генерал-мајор
(ИСП).
7. БОГДАНОВ, ИВАН – секунд-мајор
Саратовски хусарски пук, 1790 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/10).
8. БОГДАНОВ, МИХАИЛО – секунд-мајор
1764 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 54).
9. БОЖИДАРЕВИЋ – мајор
Основао село Божидаревку, 1760, (НПВ, II, 137).
10. БОЖИЋ, ИВАН, Пантелејмоновић – «Сербин» - генерал-мајор
(ИСП).
Украјински драгунски пук, 1732; Српски хусарски пук, 1739 -1741; Нежински хусарски пук; Черниговски хусарски пук, 1748 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 1).
11. БОЖИЋ (Панић), ПАНТЕЛЕЈМОН-Пана – пуковник
Малоруски черниговски хусарски пук, 1704 -1711 (МСП).
12. БОШКОВИЋ – премијер-мајор
Хорватов новосербски хусарски пук, 1759 (НПВ, II, 83).
Црни хусарски пук, 1766 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 74).
13. БУКИНСКИ, СТЕПАН – мајор
(ИСП).
14. ВАНИЈ, ТЕОДОР – мајор
(ИСП).
15. ВЕЛИЧКОВ – премијер-мајор
1763 (МСП, стр. 439, 440, 442, 444).
16. ВЕСЕЛИНОВ, ПАВЛЕ – секунд-мајор
1790 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/10).
17. ВИТКОВИЋ, СТЕФАН – бригадир
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1750 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 15).

* Редни број испред презимена није стављен у оним случајевима кад није било могуће да се утврди на којег официра са једнаким презименом (и именом) се наведени подаци односе.

18. ВУЈИЋ, ГЕОРГИЈЕ – мајор
(ИСП).
19. ВУЈИЋ, ИВАН – секунд-мајор
(ИСП).
Македонски хусарски пук, 1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 219/2).
20. ВУЈИЋ, МАКСИМ – мајор
Хорватов новосербски хусарски пук, 1761 (МСП).
21. ВУЈИЋ, ПАВЛЕ – потпуковник
(ИСП).
Олвиопољски хусарски пук, 1792 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/8).
22. ВУКОТИЋ, ИВАН – потпуковник
(ИСП).
1789. Ослобођен службе 1793 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/11).
23. ГОЛУБ, ИВАН – мајор
(ИСП).
24. ГОЛУБ, ПЕТАР – мајор
(ИСП).
25. ДАВИДОВИЋ, АРСЕНИЈЕ – пуковник
(ИСП).
26. ДРАШКОВИЋ, СИМЕОН – потпуковник
Јекатеринославски пук. 1783 (ГП. Оп. 1/74, Е. х. 220/11).
27. ЂАКОВ, Никола – секунд-мајор
Харковски пикинеријски пук, 1776 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/2).
28. ЂОРИЋ, - пуковник
Српски хусарски пук, 1758 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 51).
29. ЂУРЂЕВ, ЛАЗАР – премијер-мајор
Српски хусарски пук, 1753 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 15. и 18).
30. ЖИГИЋ, СТЕПАН, Осипов – секунд-мајор
(ИСП).
Македонски хусарски пук, 1780 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/3).
31. ЗОРИЋ, МАКСИМ – генерал-поручник
(ИСП).
Прерадовићев славјаносербски хусарски пук, 1753 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 36).
Венгерски хусарски пук (МСП).
Изјумски хусарски пук, 1765 (МСП).
32. ЗОРИЋ, СИМЕОН, Гавриловић – генерал-мајор
(ИСП).
33. ЈАНКОВИЋ, ТЕОДОР, Ивановић-Миријевски – бригадир
(ИСП).
34. ЈАНОВ, АДАМ – потпуковник
Молдавски хусарски пук (МСП).
35. ЈЕЗДИМИРОВИЋ, ЈАКОВ – потпуковник
Прерадовићев славјаносербски хусарски пук (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 40. и 45).
36. ЈУЗБАША, АЛЕКСЕЈ – мајор
(ИСП).

37. ЈУЗБАША, КОНСТАНТИН, Николајевић – бригадир (ИСП).
Бахмутски хусарски пук, 1765 (ССК, Е. х. 46).
38. КОСАВЧИЋ, ВАСИЛИЈЕ – пуковник (ИСП).
39. КРЕСТИЋ, АЛЕКСЕЈ – секунд-мајор
Црни хусарски пук, 1774 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/1).
40. ЛАЛОШ, КОНСТАНТИН, Николајевић – генерал-мајор (ИСП).
41. МАНОЈЛОВИЋ, ПЕТАР – секунд-мајор
1790 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/10).
42. МАРЈАНОВИЋ, ИВАН – секунд-мајор
Чорни пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/2).
43. МАРЈАНОВИЋ, ПЕТАР – мајор (ИСП).
44. МАРКОВ, ГРИГОРИЈЕ – премијер-мајор
Илирически пук, 1780 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/3).
45. МАРКОВ, ИВАН – секунд-мајор
Венгерски хусарски пук; Шевићев славјаносербски хусарски пук, 1753 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 36).
46. МАРКОВИЋ, ИВАН – премијер-мајор
Илирически пук, 1784 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/7).
47. МИЛОРАДОВИЋ, АНДРЕЈ – генерал-поручник (ИСП).
48. МИЛОРАДОВИЋ, ИВАН – мајор (ИСП).
49. МИЛОРАДОВИЋ, ЛУКА – секунд-мајор
Српски хусарски пук, 1750, 1755 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 15. и 26).
50. МИЛОРАДОВИЋ, МИХАЈЛО – пуковник
Гађацки пук, 1718 (ИСП).
51. МИЛОРАДОВИЋ, ПЕТАР – генерал-мајор (ИСП).
* МИЛОРАДОВИЋ, – потпуковник
1753 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 51).
52. МИЛУТИНОВ, ПЕТАР – пуковник
Таврически лаки коњички пук, 1786 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/9).
Ослобођен војне службе, 1792 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/8).
53. МИЉКОВИЋ, ГЕОРГИЈЕ – секунд-мајор
Илирически пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/5).
54. МИОКОВИЋ, АВРАМ – мајор (ИСП).
55. МИОКОВИЋ, ИВАН – мајор (ИСП).

56. МИОКОВИЋ, ИГЊАТ – мајор
(ИСП).
57. МИОКОВИЋ, ПАВЛЕ – секунд-мајор
Илирически пук, 1780 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/3).
(ИСП).
58. МИОКОВИЋ, ПЕТАР – мајор
(ИСП).
59. МИХАЈЛОВИЋ, БОЖА – пуковник
Слободски хусарски пук, 1765 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 63).
Црни хусарски пук, 1771/1772 (НПВ, II, 60).
60. МИХАЈЛОВИЋ, ИВАН – секунд-мајор
Српски хусарски пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
61. МИШКОВСКИ, МИХАИЛО – мајор
(ИСП).
62. МЛАДЕНОВИЋ, ИВАН – секунд-мајор
Српски хусарски пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
63. НЕРАНЦИЋ, ДАВИД, Гавриловић – генерал-мајор
(ИСП).
Дњепровски хусарски пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 219/1).
64. ОЖЕГОВИЋ, СТЕПАН – потпуковник
(ИСП).
65. ПАНТАЗИЈ, АЛЕКСЕЈ – мајор
(ИСП).
66. ПЕИЋ, ПЕТАР – секунд-мајор
Илирически пук, 1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 219/2).
67. ПЕРИЋ, ДИМИТРИЈЕ – потпуковник
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1749; Хорватов новосербски хусарски пук, 1755; Шевићев
славјаносербски хусарски пук, 1756 (МСП).
68. ПЕТРОВИЋ, НИКОЛАЈ – пуковник
(ИСП).
69. ПЕТРОВИЋ, СТЕВАН – мајор
1759 (МСП).
70. ПЕТРОВИЋ, ФИЛИП – мајор
(ИСП).
71. ПИШЧЕВИЋ, АЛЕКСАНДАР, Симеона – мајор
(ИСП).
72. ПИШЧЕВИЋ, ГАВРИЛ – секунд-мајор
(ИСП).
1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 219/2).
73. ПИШЧЕВИЋ, ИВАН, Симеона – мајор
(ИСП).
74. ПИШЧЕВИЋ, ЈЕФИМ – секунд-мајор
(ИСП).
Олвиопољски пук, 1792 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/8).

75. ПИШЧЕВИЋ, ЛАЗАР – мајор
(ИСП).
76. ПИШЧЕВИЋ, СИМЕОН, Степанов – генерал-мајор
(НПВ, I – II).
Ахтирски хусарски пук, 1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/1).
77. ПИШЧЕВИЋ, СТЕПАН – мајор
(ИСП).
78. ПИШЧЕВИЋ, ТЕОФИЛ – мајор
(ИСП).
79. ПЛАМЕНАЦ, РОДИОН, Степановић – бригадир
(ИСП).
80. ПОДГОРИЧАНИН, ГЕОРГИЈЕ, Петровић – генерал-мајор, гроф
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
81. ПОДГОРИЧАНИН, ИВАН – генерал-поручник
(ИСП).
Молдавски хусарски пук, 1763 (МСП).
Ахтирски хусарски пук, 1765, 1767 (МСП).
82. ПОПОВ, ГАВРИЛО – секунд-мајор
Бахмутски пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/2).
83. ПОПОВИЋ, – пуковник
Поседник слободе Жовте, 1773 (НПВ, II, 168).
84. ПРЕРАДОВИЋ, АЛЕКСЕЈ, Рајка – бригадир
(ИСП).
1763 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 45).
85. ПРЕРАДОВИЋ, ГЕОРГИЈЕ, Рајка – генерал-мајор
(ИСП).
Прерадовићев славјаносербски хусарски пук, 1764 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 45;
МСП).
86. ПРЕРАДОВИЋ, ИВАН, Родионовић [Рајка] – генерал-мајор
(ИСП).
Поручник, 1763 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 45).
Пуковник, 1784 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/5).
87. ПРЕРАДОВИЋ, МИХАИЛ – потпуковник
Воложски пук, 1782 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/4).
88. ПРЕРАДОВИЋ, НИКОЛАЈ, Ивановић – генерал
(МКИ, Стр. 144).
89. ПРЕРАДОВИЋ, РАЈКО-РОДИОН – генерал-поручник
(ИСП).
Прерадовићев славјаносербски хусарски пук, 1754 – 1763 (ГП, ССК, МСП).
90. РАШКОВИЋ, АВРАМ – пуковник
(ИСП).
Бахмутски хусарски пук, 1765 (ССК, Е. х. 46).
5-ти ратни ескадрон Црног хусарског пука, 1774 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/1).

91. РАШКОВИЋ, ИВАН – секунд-мајор
1753 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 36).
92. РАДИВОЈЕВИЋ, ВАСИЉ – секунд-мајор
1779 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/2).
93. РАДУЛОВИЋ, ГАВРИЛ – пуковник
(ИСП).
Олвиопољски пук, 1792 (ГП, Оп. 1./74, Е. х. 221/8).
94. РАИЧЕВИЋ, ЈЕФТА – секунд-мајор
Македонски хусарски пук, 1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 219/2).
95. РАЈКОВИЋ, ЈЕВРЕМ – пуковник
(ИСП).
96. РАЈКОВИЋ, СИМЕОН – мајор
(ИСП).
97. РУНИЋ, ГЕОРГИЈЕ, Василијев – секунд-мајор
Славјански пук, 1782 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/5).
98. РУЖИЋ, НИКОЛАЈ – секунд-мајор
Бахмутски пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/2).
99. САБОВ, ВАСИЛИЈЕ – мајор
(ИСП).
100. САБОВ, ЛАЗАР – мајор
(ИСП).
101. САБОВ, СТЕПАН – мајор
(ИСП).
102. СЕЛАКОВИЋ, ИВАН, Димитријев – потпуковник
Прерадовићев славјаносербски пук, 1763 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 45, 36. и 19).
Бахмутски хусарски пук, 1764 (ССК, Е. х. 46).
103. СЕНТЈАНИН, ПЕТАР – пуковник
(ИСП).
1792 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/8).
104. СЕРЕЗЛИЈА, ЛАЗАР – потпуковник
Главна канцеларија Новосербског корпуса, 1761;
«Казениј округ» у Јелисаветградској провинцији, 1771 (НПВ, I, 123).
105. СТАНИШИН, - мајор
Илирически пук, 1781 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/4).
106. СТАНКОВИЋ, ИГЊАТИЈЕ – потпуковник
1787 (ОЖМ, стр. 93. и 98).
107. СТАНКОВИЋ, МИХАИЛО – мајор
(ИСП).
108. СТАНОЈЕВ, НЕДЕЉКО – потпуковник
Венгерски хусарски пук, 1745 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 5).
Српски хусарски пук, 1752 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 17).
109. СТОЈАНОВ, ИВАН – генерал-мајор
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1740 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 1 и 2).

110. СТОЈАНОВ, МИХАЈЛО, Ивана – генерал-мајор
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1752 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 17).
Српски хусарски пук, 1764 (МСП).
111. СТРАТИМИРОВИЋ, АНТОН – бригадир, књаз
1776 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/11).
Далматински пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
112. ТЕКЕЛИЈА, ЛАЗАР, Аврам – пуковник
(ИСП).
Македонски хусарски пук, 1783 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/6).
113. ТЕКЕЛИЈА, ПЕТАР – генерал-поручник, генерал-аншеф
(ИСП).
Српски хусарски пук, 1750 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 12 и 16).
Српски хусарски пук, 1764, 1765 (МСП).
114. ТОМИЋ, АНТОН – премијер-мајор
Лејб-хусарски пук, 1791 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/7).
115. ТОТОВИЋ, ВАСИЛИЈЕ – пуковник
(ИСП).
116. ТРЕБИЊСКИ, АЛЕКСЕЈ – потпуковник
(ИСП).
Влашки пук, 1775 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/1).
117. ТРЕБИЊСКИ, ИВАН – Угрочић – пуковник
(ИСП).
Волоски пук, 1775 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/1).
1792 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/8).
118. УВАЛОВ, ИГЊАТ – пуковник
(ИСП).
119. ФИЛИПОВИЋ, ГЕОРГИЈЕ – секунд-мајор
Шевићев славјаносербски хусарски пук, 1754 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 36).
Бахмутски хусарски пук, 1765 (ССК, Е. х. 46).
120. ФИЛИПОВИЋ, ИВАН – пуковник
Грузински хусарски пук, 1763 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 52).
1765 (НПВ, II, 83).
121. ХОРВАТ, АНТУН, Ивана – пуковник
(ИСП).
Главна канцеларија Новосербског корпуса, 1759 (НПВ, I, 121).
122. ХОРВАТ, ГЕОРГИЈЕ, Ивановић – генерал-мајор
(ИСП).
123. ХОРВАТ, ДИМИТРИЈЕ, Иванович – бригадир
(ИСП).
Хорватов новосербски хусарски пук, 1759.
124. ХОРВАТ, ДИМИТРИЈЕ, Михаиловић – потпуковник
(МКИ, стр. 71).

125. ХОРВАТ, ИВАН, Димитријевић – генерал-мајор (ИСП).
126. ХОРВАТ, ИВАН, Самојловић – генерал-поручник (ИСП; ГП; МСП; ССК; НПВ).
127. ХОРВАТ, ИВАН, Михаила – потпуковник
Хорватов новосербски хусарски пук, 1759 (НПВ, I, 127).
128. ХОРВАТ, ИВАН, Ивановић – пуковник (ИСП).
- * ХОРВАТ, ИВАН – потпуковник
Жути хусарски пук, 1766 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 74).
- * ХОРВАТ, ИВАН – пуковник
Самоленски драгунски пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/2).
129. ХОРВАТ, ЈОСИФ, Ивановић – генерал-поручник (ИСП).
Генерал-губернатор Новоросијске губерније (НПВ, I, 129–132).
130. ХОРВАТ, МИХАИЛО – потпуковник /? пуковник/
Хорватов новосербски пандурски пук, 1752-1754 (НПВ, I, 126).
131. ХОРВАТ, САМОЈЛО – потпуковник (ИСП).
Далматски пук, 1775 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 218/1).
132. ЦВЕТИНОВИЋ, ЈОСИФ – пуковник (ИСП).
Хорватов «походни» хусарски пук, 1759 (МСП).
Хорватов новосербски пандурски пук, 1762 (НПВ, I, 127).
Жути хусарски пук, 1771/1772 (НПВ, II, 60).
133. ЧОРБА, АРСЕНИЈЕ – потпуковник (ИСП).
134. ЧОРБА, ИВАН – пуковник (ИСП).
135. ЧОРБА, МАКСИМ – мајор (ИСП).
136. ЧОРБА, НИКОЛА – пуковник
Жути хусарски пук, 1766 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 74).
Харковски хусарски пук, 1767 (МСП).
137. ЧОРБА, НИКОЛАЈ, Ивановић – генерал-мајор (ИСП).
138. ЧОРБА, ПЕТАР – потпуковник (ИСП).
139. ЧОРБА, ФЕДОР, Арсенијев – генерал-поручник (ИСП).
Жути хусарски пук, 1778 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 210/1 и 220/1).
140. ЧОРБА, ФЕДОР – секунд-мајор
Дњепровски хусарски пук, 1779 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/2).

141. ЧЕРНОЈЕВИЋ, ПАВЛЕ – пуковник
(ИСП).
142. ЧЕРНОЈЕВИЋ, СИМЕОН, Михаиловић – генерал-мајор
(ИСП).
143. ШЕВИЋ, ГЕОРГИЈЕ, Ивановић – генерал-поручник
(ИСП).
Украјински хусарски пук, 1775 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/1).
Смоленски драгунски пук, 1777 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/2).
144. ШЕВИЋ, ИВАН, Ђурђевић – генерал-поручник
(ИСП; МСП; ГП; ССК).
145. ШЕВИЋ, ЖИВАН, Ивановић – пуковник
(ИСП).
Шевићев славјаносербски хусарски пук, 1754 (МСП).
Бахмутски хусарски пук, 1765 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 47; ССК, Е. х. 47).
146. ШЕВИЋ, ИВАН (праунук Ивана Шевића) – потпуковник
(ИСП).
147. ШЕВИЋ, ПЕТАР – потпуковник
(ИСП).
Мајор, 1754 (МСП).
148. ШКОРИЋ, ИВАН – мајор
(ИСП).
149. ШТЕРИЋ, ИВАН, Христофоровић – генерал-мајор
Македонски хусарски пук, 1762 (ГП, Оп. 2/109, Е. х. 41).
Бахмутско «повите», 1774 (НПВ, II, 68).
Константинградски лаки коњички пук, 1788 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 221/7).
150. ШТЕРИЋ, МАКСИМ – секунд-мајор
Илирически пук, 1779 (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 220/2).
151. ШТЕРИЋ, ПЕТАР – потпуковник
(ИСП).
152. ШУТОВИЋ, ИВАН – мајор
(ИСП).

Обједињавањем података о броју штаб-официра и генерала у ИСП, са подацима добијеним увидом у наведене изворе, знатно се повећао укупан број Срба штаб-официра, а бројчана структура по чиновима значајно се изменила:

Ч и н о в и	Број штаб-официра и генерала	
	Само у ИСП	Обједињено
Генерал-поручник	10	10
Генерал-мајор	15	17
Бригадир	6	7
Пуковник	19	26
Потпуковник	9	21
Мајор**	37	71
Укупно:	96	152

Осим знатног повећања укупног броја официра, може се запазити и све већа сразмерна разлика између две колоне кад се упоређују бројке од највишег до најнижег чина. Пишчевић, у каснијим годинама свога живота и завршавања писања своја два дела, очигледно није имао у свом видокругу потомке српских досељеника из треће, па и четврте генерације – а који су тек током последње две-три деценије XVIII века досегли до поручничког, капетанског или мајорског чина.¹¹

Знатне тешкоће у утврђивању потпунијег броја Срба официра проузроковане су и општим реформама које је Катарина II започела 1764. године, а у њиховом склопу и реформе пуковског система и војске у целини. Национална, српска обојеност састава (официрског и војничког) српских пукова до те године, убрзано се мења увођењем полиетничке структуре пукова – независно од тога што су поједини пукови и даље задржали национално одређење у своме називу (Српски, Молдавски, Македонски, Бугарски, Далматски, Илирически).

У каснијим годинама све већи број Срба официра налази се у пуковима који нису имали никакве везе са Новом Србијом и Славеносрбијом. Таквом стању знатно је допринело, а у склопу започетих реформи, укидање њиховог посебног, аутономног статуса (Нова Србија, 11. 01. 1752 – 22. 03. 1764; Славеносрбија, 29. 05. 1753 – 11. 06. 1764).

Основано се може претпоставити, што би се темељнијим архивским истраживањима сигурно и потврдило, да су, на пример, неки Срби који су овде наведени као мајори, каснијих година досегли до виших штаб-официрских чинова, или да су поједини сержанти, поручници и капетани у 70-им и 80-им годинама XVIII века – које у овом раду нисам наводио – вероватно напредовали у више, штаб-официрске чинове до краја тога века.

Наглашену националну, српску, обојеност целокупног састава, од редова до команданта пука, имали су, поред «старог» Српског хусарског пука, два Хорватова пука (хусарски и пандурски) на подручју Нове Србије, и по један хусарски пук Шевића и Прерадовића на подручју Славеносрбије. Можда се та обојеност само

** Пишчевић је секунд- и премијер-мајоре навео збирно као «мајоре». Ради лакшег упоређивања и ја сам их, у напред датој табели, приказао збирно.

¹¹ И сам Пишчевић, после завршетка списка штаб-официра и генерала, примећује да има још велики број у чиновима обер-официра и оних који су се «... овде у Русији родили, од којих би се, кад би их поименично такође описали, накупило њих много».

делимично сачувала (поглавито у официрском и подофицирском кадру) у Црном хусарском и Жутом пандурском пуку, у које су преименована напред поменута два Хорватова пука, 1764. године. Ово би се односило и на Бахмутски хусарски пук који је настао спајањем хусарских пукова Шевића и Прерадовића, такође 1764. године.

Великим непознаницама је окружен први Српски хусарски пук, који је основан 1727. године и који је тада имао 459 Срба-хусара. Првобитно је био размештен око тврђаве Тор (сада град Славјанск, на реци Северскиј Доњец) на северо-западној граници касније образованог подручја Славеносрбије. Након повратка из ратног похода у Персију, у оквиру Низинског корпуса, распоређен је поново на «Украјинској линији» која се простирала од Дњепра (код града Кременчуга), преко Тора и Северског Доњца, до Дона, а у укупној дужини око 440 километара. На том простору је, вероватно, био размештен до оснивања Нове Србије и Славеносрбије кад му се, ради разликовања од пукова Хорвата, Шевића и Прерадовића, додаје реч «стари». Индикације, иако недовољно прецизне, у бројним архивским документима указују на велику вероватноћу да је стари Српски хусарски пук из «ландмиличког» преведен у «походни» (покретни, ратни) убрзо после конституисања Нове Србије и Славеносрбије, а, готово сигурно, од почетка Седмогодишњег рата, 1756. године. То потврђују и бројни архивски документи о прекомандама хусара и официра из новосрбских и славеносрбских пукова у стари Српски хусарски пук, и о враћању неспособних и остарелих из тог пука, на насељавање у Нову Србију и Славеносрбију.

Где је све био размештен стари Српски хусарски пук немогуће је, за сада, потпуније приказати. Извесно је, према МСП, да је овај пук, тада под командом Петра Текелије, био размештен у Смоленску 1764/1765. године.

Као готово потпуно сигурне треба прихватити податке Герасима Зелића у »Житију» и Саве Текелије у «Описанију живота мога». Г. Зелић, боравећи јуна месеца 1782. године на добру генерала Антона Стратимировића у варошици Дмитровици, бележи: «... гостећи ме с много официра Срба и Руса од његове регименте и полка, који се зваше Славено-серпски полк.» С. Текелија пак 1787. године – пет година после Зелића – бележи: «Олвиополски прежде србски полк, у којем стриц [Петар Текелија] био полковник био ту у Мирограду.»

Будући да се и први документи о Србима официрима и подофицирима у Олвипољском пуку налазе тек из 1785. године, може се са сигурношћу констатовати да је «стари» Српски хусарски пук престао да постоји под тим називом између 1782. и 1785. године.¹²

У биографијама које су Срби официри писали приликом напуштања војне

¹² Као официри или подофицири у Олвипољском пуку, почевши од 1785. године, у документима се наводе: вахмистри Лазар Богданов, Лазар Живковић и др. – 1785, поручник Михаило Чорба и Марко Цветковић – 1789, ротмистр Иван Пиваровић и корнет Петар Јакшић – 1790, потпуковник Гаврило Радуловић, секунд-мајор Павле Вујић и Ефим Пишчевић – 1792, и ротмистр Милетић – 1793. Ови документи, као и многи други о Србима официрима, подофицирима и редовима у другим пуковима, чувају се у најчешће цитираном архивском фонду № 10 у РГВИА у Москви.

службе, често се наводи њихово учествовање, са српским ескадронима, у свим ратовима против Турске и Пруске (и у «взјатију Берлина»), у сукобима у Пољској, у угушивању буне под Јемељаном Пугачовим на Уралу и Кубану, и у уништавању Запорошке сечи – а током друге половине XVIII века. Може ли се претпоставити да је у свим тим збивањима суделовао и стари Српски хусарски пук!? Последњи мени доступан докуменат о том пуку говори о оставци на војну службу хусара Селаковића, 1793. године (ГП, Оп. 1/74, Е. х. 222).

Независно од тога што ће се новим архивским истраживањима доћи до још већег броја Срба официра у руској војсци у XVIII веку, већ и бројка од 152 штаб-официра и генерала зачуђује својом величином. Поготову ако се има у виду да је оновременим прописима и правилима било одређено да у «комплекту» (прописани број редова, унтер-, обер- и штаб-официра) једног пука, буде свега 2–3 штаб-официра.

Срби штаб-официри (а и обер-официри, па и унтер-официри), почевши од 60-тих година XVIII века, све чешће се налазе у саставу пукова различитих назива, већином добијених по месту њиховог формирања. То су, на пример: Македонски, Бугарски, Слободски (дуж јужне границе Нове Србије), Харковски, Изјумски, Ахтирски, Сумски, Острогожски, Далматски, Илирически, Херсонски, Олександриски, Јелисаветградски, Лубенски, Олвиопољски, Дњепровски, Смоленски, затим, Лугански, Самарски, Славјански, Гађацки, Јекатеринославски и др. Општа карактеристика свих ових пукова је да су, готово сви, били на подручју данашње Украјине.

Веома велики број Срба официра у односу на релативно малобројан српски «национ» (који, по мојој процени, на почетку 70-тих година XVIII века броји око 20 хиљада душа), посебно је допринео, заједно са другим узроцима, убрзаној асимилацији Срба. Слој повлашћених, имућних, образованих и утицајних Срба официра у већини се расуо по целој Украјини и брзо утопио у украјинску и, малим делом, у руску средину.

Само Нова Србија, а не и Славеносрбија, имала је, током свог кратког постојања, привлачну снагу за мањи број високих официра и генерала да се одреде, након напуштања војне службе, за стално насељавање на подручју Нове Србије.¹³

Ни у једном насељу на подручјима Нове Србије и Славеносрбије, било да су га Срби засновали или да су се у њему населили, није остварена и очувана етничка српска већина. Удео Срба у становништву, чак и села – која у том добу, уколико су етнички компактна, представљају најистрајније чуваре националног идентитета – сведен је током две-три деценије на само неколико процената. Непостојање бар неколико компактних етнички српских насеља, државна политика интензивног насељавања празних простора јужне Украјине припадницима разних националности (осим Срба, још и Молдавцима, Власима, Бугарима, Пољацима, Грцима и др. а највише Украјинцима и Русима), сродност језика и истоветност вере – битни су фактори веома брзе асимилације Срба.

Међутим, не само социјална и културна одвојеност, већ и географска удаље-

¹³ О томе сведоче и Сава Текелија (у «Описанију живота мога», Нолит, Београд, 1989) и Герасим Зелић (у «Житију», Нолит, Београд, 1988).

ност бројчано јаког слоја Срба штаб-официра и генерала од главнине «простих» припадника српског «национа» – била је додатни чинилац убрзавања асимилације, како главнине српског етникуса, тако и слоја Срба официра. При томе треба имати у виду да је српска дијаспора у Украјини, услед неколиких историјских околности, више од два века била одсечена од културног и духовног бића матичног дела српског народа и његовог могућег утицаја да се процес асимилације бар успори.

Овај прилог унеколико је употпунио нашу представу о заступљености Срба у руској војсци у XVIII веку. Међутим, нова архивска истраживања сигурно ће допунити ову слику, а и помоћи да се научно осветли улога Срба у војној историји Русије, јачању централизма и у експанзији Руске империје.

РЕЗИМЕ / SUMMARY

Рад је посвећен установљењу броја Срба који су током 18. века стекли највише чинове у руској војсци.

Као основа истраживања аутору је послужило рукописно дело Симеона Пишчевића *Извештај сабран из разних аутора и сведен у историју преводом на словенски језик, о народу словенском, Илирији, Србији...*, које се чува у Архиву САНУ у Београду.

На темељу сопствених архивских истраживања, а малим делом и на основу објављених радова, аутор констатује: да консултовани архивски документи потврђују ваљаност Пишчевићевог списка – кад је реч о Србима официрима и генералима које је он навео, али и да Пишчевић у свом списку није навео имена знатног броја Срба високих официра у руској војсци у 18. веку.

Пишчевићев списак допуњен је у чланку именима још 56 Срба који су у руској војсци у 18. веку достигли неки од генералских или «штаб-официрских» чинова (2 генерала и 54 «штаб-официра»: секунд-мајора, премијер-мајора, потпуковника, пуковника или бригадира). Тако је укупан број Срба генерала и штаб-официра са 96 (код Пишчевића) повећан на 152, односно 27 генерала и 125 «штаб-официра».

*

The paper is establishing the number of Serbs who got the highest ranks in the Russian army in the 18th century.

The basis of the research was the manuscript work of Simeon *Piscevic Report collected of various authors and united in history by translation into Slavonic language about Slavonic nation, Illyria, Serbia...* kept by the Serbian Academy of Science and Art in Belgrade.

Based on his own archival researches and partly on published papers, the author concluded the following: the consulted archive documents confirm the correctness of Piscevic's list – concerning the Serb officers and generals that he listed and that Piscevic did not include in his list a great number of Serbs, high officers in the Russian army in the 18th century.

Piscevic's list was supplemented in the article with the names of 56 more Serbs who

reached some of the general or “staff-officer” ranks in the Russian army in the 18th century (2 generals and 54 “staff officers”: second-majors, prime-majors, lieutenant colonels, colonels and commanders). Thus, the total number of Serb generals and staff officers was increased from 96 (with Piscevic) to 152, that is, 27 generals and 125 “staff officers”.